

Z Weekend

🕒 7 min.

De Nederlandse economie is veel meer gebaat bij de chipmachinemakers van ASML in Veldhoven, aldus Knot. Zelfs al komen die knappe koppen vaak ook vanuit het buitenland.

De agrarische sector nam de woorden van Knot niet in dank af. Logisch, vindt Laurens Hoedemaker, voorzitter van de Centrale Organisatie voor de Vleessector (COV). „Meneer Knot kijkt alleen naar de belastingopbrengsten, niet naar de economische baten. Maar de slachterijen zijn een schakel in de voedselindustrie. En die is onmisbaar voor ons allemaal, want we kunnen niet al ons eten uit het buitenland halen. Voedselzekerheid is van groot belang. Knot heeft een tamelijk Randstedelijke blik op de bv Nederland. Landbouw is in dit land al eeuwenlang prima op zijn plek, het zit in ons dna. Juist zo'n bedrijf als ASML kan overal in Europa prima functioneren.”

Verzet tegen migrantenhotel

De sterke groei van het aantal arbeidsmigranten was vorig jaar ook bij de Tweede Kamerverkiezingen een belangrijk onderwerp. Volgens een schatting van de provincie wonen er 120.000 arbeidsmigranten in Noord- Brabant. De meesten komen uit Polen, maar ook Roemenië, Bulgarije en Hongarije zijn belangrijke herkomstlanden.

Dat ook in Brabant het draagvlak voor arbeidsmigranten afneemt, is goed te zien in het buitengebied van Boxtel. Op amper 3 kilometer van de Vion-slachterij moet, waar nu nog een oude kippenstal staat, een migrantenhotel komen dat onderdak biedt aan vierhonderd mensen. Bijna de helft is bedoeld voor uitzendkrachten van Vion.

Al sinds de bekendmaking van het plan staat de buurt op zijn kop. Een rechtszaak lijkt onvermijdelijk. „De meeste mensen snappen wel dat arbeidsmigranten noodzakelijk zijn, maar niemand wil ze in hun achtertuin hebben”, zegt COV-voorzitter Hoedemaker. „Maar we moeten wel zorgen dat we genoeg voedsel blijven produceren. Arbeidsmigranten zijn daarbij onmisbaar.”

„Als je de vleesproductie naar het buitenland jaagt, krijgt de consument minder kwaliteit en zal het ook minder duurzaam zijn dan nu. Ja, driekwart van al het vlees dat in Nederland geproduceerd wordt, gaat naar het buitenland. 80 procent daarvan wordt in een straal van 800 kilometer geconsumeerd, dat vlees kun je dus een streekproduct noemen. Nederland is maar een klein land, met veel buitenland.”

Het economisch belang van de veehouderij neemt al jaren af. Volgens het CBS

was de sector in 2021 nog goed voor 134.000 banen en 1,5 procent van het bruto binnenlands product. Bij Vion, dat ook in Duitsland groot is, werken ruim 12.000 mensen. Boxtel herbergt behalve het hoofdkantoor ook de grootste slachterij, waar iedere dag 20.000 varkens verwerkt worden. Van de 1700 werknemers is ongeveer de helft van buitenlandse afkomst.

Varkenssector krimpt

De varkenssector zal het de komende jaren nog meer voor de kiezen krijgen, voorspelt Frits van der Schans van adviesbureau CLM. Landelijke en Europese mest- en milieumaatregelen dwingen de sector tot krimp. Boerenprotesten veranderen daar niets aan, zegt Van der Schans, ook gemeenteraadslid in Zaltbommel. „Elk jaar stopt 3 tot 5 procent van alle boeren, omdat er geen opvolger is. Dat is een autonoom proces. Eigenlijk doet dat alleen toeleverende en verwerkende bedrijven als Agrifirm en Vion pijn. Daar liggen ze wel wakker van de krimp.”

Maar het zal moeten, zegt Van der Schans. De uitstoot van stikstof en ammoniak is schadelijk voor lucht, bodem en water. „De overheid betaalt nu een groot deel van de maatschappelijke lasten. Ook om die reden is krimp logisch. 20 procent minder zou al veel minder overlast betekenen. Als je die piekbelasters bij natuurgebieden weghaalt, ben je al een heel eind.”

Rem op arbeidsmigranten

Vion heeft in Duitsland al vier slachterijen moeten sluiten. Het concern draait al twee jaar lang verlies: 29 miljoen in 2021, 108 miljoen in 2022. Van der Schans vermoedt dat Vion ook in Nederland slachterijen zal moeten sluiten. „Niet de moderne fabriek in Boxtel, maar ergens anders. Dat betekent meteen dat er minder arbeidsmigranten zullen komen. Al kun je als overheid daar niet zomaar de rem op zetten: we hebben binnen Europa vrij verkeer van personen. Je kunt het inhuren van migranten wel duurder maken, bijvoorbeeld door zwaardere eisen te stellen aan de huisvesting. Er zijn glastuinders die nu meer verdienen aan de huisvesting dan aan hun eigenlijke business.”

Slachterijen zoals Vion en Van Rooi in Helmond zijn een belangrijke schakel in de vleesverwerkende industrie. Een sector die in provincies als Noord-Brabant, Gelderland en Overijssel enorm is uitgedijd en waar miljarden in omgaan. Want de agribusiness bestaat niet alleen uit boeren en slachters, maar ook uit adviesbureaus als DLV in Uden en veevoerbedrijven als Franssen Gerrits in Erp. Stevige bedrijven, die voor veel werkgelegenheid zorgen op het Brabantse platteland.

Wie rekening houdt met al die toeleveranciers en distributeurs, ziet dat de economische waarde van de varkenssector niet zomaar van tafel valt te vege, zegt Robert Hoste.

Hij is econoom varkensproductie aan de universiteit in Wageningen. In 2021

was de toegevoegde waarde 3,75 miljard euro, zo hebben zijn collega's berekend. En ja, dat is maar 0,4 procent van alle goederen en diensten die in Nederland worden geproduceerd, maar het is wat Hoste betreft toch meer dan genoeg om rekening mee te houden.

'We moeten blijven eten'

„De overheid kan het zich niet permitteren om een bedrijf als Vion helemaal weg te wensen. We moeten blijven eten, dat kun je niet allemaal uit het buitenland laten komen. Dat is veel te duur en het zou ook qua duurzaamheid slecht zijn. Je kunt wel de vraag stellen of we per se voor 300 procent zelfvoorzienend moeten zijn, zoals nu het geval is. De Partij voor de Dieren zegt: 100 procent is genoeg. Dat betekent wel dat het vlees twee keer zo duur wordt. Want als Vion de snuiten en de staarten niet meer aan China kan verkopen, wordt de rest van het varken duurder. Of de boeren gaan minder krijgen.”

Hoste zegt terdege te beseffen dat de intensieve veehouderij schade toebrengt aan het milieu. En dat al die arbeidsmigranten die in de slachterijen het vuile werk opknappen een grote druk leggen op de woningmarkt en de zorg.

„Maar hou er rekening mee dat Nederland het qua duurzaamheid beter doet dan andere landen. Het is een superefficiënte keten. Bijna de helft van het varkensvoer bestaat uit restproducten van de voedselindustrie. En het slachten van de varkens gebeurt dicht bij de boeren, zodat het transport niet te lang duurt. Dat heeft alles te maken met de eisen voor dierenwelzijn.”

Varkensboeren verdienen nu weer goed

Net als Van der Schans voorziet Hoste dat Vion de komende jaren zal beknibbelen op de slachtcapaciteit. Maar nu de varkensprijzen weer goed zijn en de boeren weer winst maken, zal de sector voorlopig redelijk standhouden, vermoedt hij.

„Veel varkenshouders verdienen nu zo goed dat ze zich nog niet willen aanmelden voor de landelijke beëindigingsregeling. Maar uiteindelijk zal de sector kleiner worden. De kosten voor dierenwelzijn en mestmaatregelen stijgen ook. Ook een nieuw kabinet kan dat daar niets aan doen, want Europa kijkt mee.”

COV-voorman Hoedemaker hoopt dat het rapport Gematigde Groei en de uitlatingen van Klaas Knot de opmaat zullen zijn naar een nationaal debat over de voedselproductie. „Nu zijn het telkens deeldebates. De ene keer gaat het over arbeidsmigranten, de andere keer over stikstof, dan weer over dierenwelzijn. Maak er nou eens een groot debat van: hoe willen wij in Nederland en Europa de voedselzekerheid overeind houden? Laten we het daar eens over hebben. Dat is beter dan zo'n kortzichtige opmerking de lucht in slingeren.”

- Vion en ZLTO, de enige aandeelhouder van het bedrijf, weigerden hun medewerking aan dit verhaal.